

Merkesjekken 2021 - Mattilsynet ser på mat i barnemathylla

Sluttrapport november 2022

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynets nasjonale tilsynskampanje for merking av ferdigpakkede matvarer

1	SAMMENDRAG	2
2	BAKGRUNN OG MÅL	4
3	ORGANISERING	4
4	BARNEMAT, ELLER VANLIG MAT TIL BARN?	5
5	DETTE HAR VI KONTROLLERT	6
5.1	Språk.....	7
5.2	Betegnelse på matvaren, og eventuelt tilleggsbetegnelser.....	7
5.3	Angivelse av ingrediensliste og fallende orden av ingredienser	7
5.4	Mengdeangivelse av ingredienser	7
5.5	Allergenmerking	8
5.6	Nettoinnhold	8
5.7	Holdbarhetsdato.....	9
5.8	Særlige vilkår for oppbevaring og/eller bruk	9
5.9	Næringsdeklarasjon - presentasjon.....	9
5.10	God opplysningspraksis.....	10
5.11	Bruksområde (gjelder produkter omfattet av forskrift om barnemat)	10
5.12	Informasjon om tilberedning (gjelder produkter omfattet av forskrift om barnemat).....	11
5.13	Deklarasjon av næringsinnhold (gjelder produkter omfattet av forskrift om barnemat).....	11
6	GJENNOMFØRING OG RESULTATER	12
6.1	Gjennomføring	12
6.2	Resultater.....	12
7	VURDERING	14
7.1	Vurdering av resultater	14
8	ANBEFALINGER FRA HELSEDIRETORATET	16
9	KONKLUSJON	17
	VEDLEGG 1 OVERSIKT OVER VIRKSOMHETER OG PRODUKTER	18

1 Sammendrag

Mattilsynet gjennomfører årlig merkesjekker av forskjellige matvaregrupper. I 2021 har vi gjennomført kampanjen «*Mattilsynet ser på mat i barnemathylla*». Kampanjen er en videreføring av merkesjekken 2020 «*Mattilsynet ser på mat til små barn*». Vi har sett på mat til barn under 3 år, som blant annet middager, desserter, grøtpulver, mellommåltidsprodukter og snacks.

Mat som er spesielt produsert med tanke på å dekke de ernæringsmessige behovene til friske sped- og småbarn under 3 år (heretter barnemat), skal tilfredsstillende merkekrav i forskrift om barnemat¹, i tillegg til merkekrav i matinformasjonsforskriften² eller annet særregelverk. Vanlig mat som ikke er spesielt produsert for sped- og småbarn, men har barnevennlig emballasje og markedsføres mot barn, er ikke omfattet av forskrift om barnemat.

Små barn er en sårbar gruppe i befolkningen. Regelverket stiller derfor strenge krav til at innholdet av vitaminer, mineraler, plantevernmiddelester og tungmetaller skal ligge innenfor oppgitte grenseverdier for ikke å føre til helseskade. Et annet krav er at produktene skal være merket med den alderen produktet er egnet for.

Riktig matinformasjon på produktene har betydning for foresatte. Hvis merkingen er mangelfull eller feil, har de ikke mulighet til å ta gode valg på vegne av barna. De foresatte skal kunne stole på merkingen, og få alle opplysningene de trenger uten å bli villedet.

I kampanjen valgte vi produkter som selges i store dagligvare- og helsekostbutikker, og i de største nettbutikkene. Ingen av produktene er produsert i Norge, men kommer fra EU/EØS.

Vi kontrollerte alle produktene etter disse kravene i matinformasjonsforskriften:

- språk, betegnelse, ingrediensliste, mengdeangivelse, allergenmerking, nettoinnhold, vilkår for oppbevaring og/eller bruk, presentasjon av næringsdeklarasjon, og god opplysningspraksis.

Vi ønsket også å kontrollere et utvalg barnemat (middager, desserter og grøtpulver) etter disse kravene i forskrift om barnemat: bruksområde, informasjon om tilberedning, og deklarasjon av næringsinnhold.

Vi vurderte merkingen på 40 produkter fra 13 virksomheter. Vi fant merkefeil på 21 produkter.

Eksempler på merkefeil:

- Obligatoriske næringsmiddelopplysninger var ikke oversatt til norsk.
- Feil gjengivelse av opplysninger fra produktdatablad, over på emballasje eller etikett som påføres emballasjen.
- Ingredienser som er avbildet på etiketten eller nevnt i næringsmidlets betegnelse var ikke angitt med mengde.
- Betegnelsen var ikke beskrivende nok med tanke på innhold og sammensetning.

De fleste merkefeilene har ikke vært av en slik art at de kunne ha medført helsefare. Unntaket er enkelte feil på sjekkpunktet allergener, hvor allergene ingredienser ikke var fremhevet i ingredienslisten. Det er svært viktig at foreldrene til barn med allergier og intoleranser raskt får en

---

¹ Forskrift 10.januar 2014 nr. 21 om næringsmidler til særskilte grupper, og Forskrift 18.oktober 2002 nr. 1185 om bearbeidet kornbasert barnemat og annen barnemat til spedbarn og småbarn (forskrift om barnemat)

² Forskrift 28.november 2014 nr. 1497 om matinformasjon til forbruker, jf forordning (EU) nr. 1169/2011 (matinformasjonsforskriften)

Merkesjekken 2021 – Mattilsynet ser på mat i barnemathylla

oversikt over de allergene ingrediensene. Regelverket er klart på at allergene ingredienser skal fremheves visuelt i ingredienslisten.

Vi fant ingen merkefeil på følgende krav:

- nettoinnhold i matinformasjonsforskriften
- bruksområde og tilberedning i forskrift om barnemat

Samlede resultater er ikke egnet til å si noe om total status på merking på mat til små barn. For å få et enda bredere bilde av matinformasjonen som gis må flere produkter vurderes. Likevel gir rapporten en oppsummering av resultatene i konkrete funn.

Funnene gir grunnlag for at næringen selv kan sjekke om dette er avvik som også er gjeldene for andre barnematsprodukter. Mattilsynet kan også vurdere å utvide tilsynsomfanget ved eventuelt senere kampanjer, slik at et større omfang blir omfattet av tilsynet, eller gjennomføre en stikkprøvekontroll for å følge opp om næringen har rettet opp manglene.

I merkesjekken 2020 vurderte vi 13 produkter fra seks virksomheter. Den gang valgte vi produkter som kun var omfattet av matinformasjonsforskriften og ikke forskrift om barnemat. Vi fant feil i merkingen på 9 produkter.

Resultatene fra merkesjekkene er ikke direkte sammenlignbare. Det er fire av virksomhetene som har vært med begge år, og forskrift om barnemat var ikke en del av omfanget av tilsynet i 2020.

2 Bakgrunn og mål

Mattilsynet gjennomfører kampanjen «Merkesjekken», der vi ser på merkingen til en bestemt kategori matvarer.

Vi har tidligere sett på:

- 2013 - *Villedende merking*
- 2014 - *Mattilsynet ser på hverdagsmaten*
- 2015 - *Mattilsynet ser på kjøtt og kjøttprodukter*
- 2017 - *Mattilsynet ser på melk og melkeprodukter*
- 2018 - *Mattilsynet ser på brød og brøddvarer*
- 2019 - *Mattilsynet ser på frukt, bær og grønnsaker inkludert poteter*
- 2020 - *Mattilsynet ser på mat til små barn*

Fjorårets kampanje er en videreføring av merkesjekken 2020.

Målgruppen er produsenter og importører. Målet er å kontrollere at merkingen tilfredsstiller regelverket slik at forbrukerne får den informasjonen de trenger, og at de ikke blir villedet eller lurt til å kjøpe noe som fremstår som noe annet enn det er. Det er også et mål er å veilede virksomhetene om at de må sette seg inn i og følge reglene for merking.

3 Organisering

Det er Mattilsynets region Stor-Oslo som har nasjonalt ansvar for koordinering av merkesjekken. Kampanjeeier er direktør for avdeling regelverk og kontroll ved Mattilsynets hovedkontor, Inge Erlend Næsset. Kampanjeansvarlig har vært regiondirektør Marit Kolle.

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Anita Sveum Ihle, seniorinspektør, avdeling Romerike, kampanjeleder
- Henriette Riiser Aale, seniorinspektør, avdeling Oslo, Asker og Bærum
- Hanne Opaas Martinussen, seniorinspektør, avdeling Østfold og Follo

Ressursgruppe i region Stor-Oslo:

- Aina Katrine Svenneby, seniorrådgiver og tilsynskoordinator, regiondirektørens stab
- Vigdis Jenderå, seniorinspektør og fagrådgiver
- Cecilie Stene Wreen, regionjurist

Kontaktpersoner ved HK

- Før 1. mai 2021: Anne-Pia Lødemel, seniorrådgiver, seksjon merking og kvalitet
- Etter 1. mai 2021: Margrethe Hovda Røed, seniorrådgiver, seksjon biologisk mattrygghet
- Arild Sundbye Johannessen, seniorrådgiver, seksjon kommunikasjon

4 Barnemat, eller vanlig mat til barn?

Mat som er spesielt produsert med tanke på å dekke de ernæringsmessige behovene til friske sped- og småbarn under 3 år, skal tilfredsstillende krav i forskrift om barnemat. Denne forskriften deler slik mat inn i to hovedgrupper. Den ene omfatter retter som er basert på korn, den andre inkluderer bl.a. middagsretter, fruktmos/desserter, drikker osv.

Vanlig mat som ikke er spesielt produsert for sped- og småbarn, men har barnevennlig emballasje og markedsføres mot barn, er ikke omfattet av forskrift om barnemat.

Det stilles ulike krav til merking, ut ifra om produktet er barnemat eller vanlig mat til barn. Barnemat skal tilfredsstillende merkekrav i forskrift om barnemat. Ett av disse kravene er at produktene skal være merket med den alderen produktet er egnet for. Kravene i forskrift om barnemat kommer i tillegg til krav i matinformasjonsforskriften og eventuelt annet særregelverk (som gjelder for alle produkter, også vanlig mat til barn).

Forskrift om barnemat stiller også krav til sammensetning. For noen produkter skal f.eks. innholdet av vitaminer og mineraler ligge innenfor oppgitte grenseverdier, og det er krav til hvilke næringsstoff som kan tilsettes, og minimums og maksimumsgrenser av disse. Det er satt grenseverdier for innholdet av plantevernmiddelrester og tungmetaller, for å sikre at restnivået ikke fører til helseskade.

Produktutviklingen av barnemat og vanlig mat til barn, har kommet lenger enn når forskrift om barnemat ble utformet. Dette gjør at det kan være utfordrende å klassifisere produktene. Eksempler på produkter som er barnemat er middagsmat på glass, desserter som fruktmos i beger og grøtpulver som blandes ut med vann.

Det pågår et arbeid i EU med å revidere barnematregelverket. Det er foreløpig uvisst når dette arbeidet er ferdig.

5 Dette har vi kontrollert

Vi valgte produkter som selges i de største dagligvarekjedene, helsekostbutikker og i noen større nettbutikker.

Kampanjen omfattet ferdigpakke:

- barer (for eksempel fruktstenger)
- snacks (f.eks. maispuffer, fruktfigurer, kjeks, tørket frukt)
- mellommåltidsprodukter (for eksempel klemmeposer)
- grøter (pulver som skal blandes ut)
- middager
- deserter

Kampanjen omfattet ikke:

- morsmelkerstatninger/tilskuddsblandinger
- brød- og brøddvarer
- melk- og melkeprodukter
- spiseis (melk og fløtebaserte)
- lokalmat

For alle produktene har vi har sett på:

- språk
- betegnelse, og eventuelle tilleggsbetegnelser
- angivelse av ingrediensliste, og fallende orden av ingredienser
- mengdeangivelse av ingredienser
- allergenmerking
- nettoinnhold
- holdbarhetsdato
- særlige vilkår for oppbevaring og/eller bruk
- presentasjon av næringsdeklarasjon
- god opplysningspraksis

For produkter som klart omfattes av forskrift om barnemat (middager, deserter og grøtpulver) har vi i tillegg sett på:

- bruksområde
- informasjon om tilberedning
- deklarasjon av næringsinnhold

Regelverkene vi har ført tilsyn etter:

- Forskrift 28. november 2014 nr. 1497 om matinformasjon til forbrukerne jf. Forordning (EU) nr. 1169/2011 (matinformasjonsforskriften)
- Forskrift 18. oktober 2002 nr. 1185 om bearbeidet kornbasert barnemat og annen barnemat til spedbarn og småbarn (forskrift om barnemat)

5.1 Språk

Matinformasjonsforskriften § 2, jf. Artikkel 15 i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene er merket med riktig språk.

Det er et krav i matinformasjonsforskriften at matvarer som selges i Norge skal ha de obligatoriske næringsmiddelopplysningene på norsk eller et språk som i stavemåten ligner norsk. For eksempel kan svenske eller danske ord brukes så lenge de er lett forståelige og ligner på norsk. Det svenske ordet *hallon*, som betyr bringebær, er et eksempel på et ord som ikke ligner på norsk.

De obligatoriske opplysningene er beskrevet i matinformasjonsforordningen artikkel 9 og omfatter blant annet betegnelse, ingrediensliste, allergener, mengdeangivelse av ingredienser, nettoinnhold, holdbarhet, vilkår for oppbevaring og bruk, ansvarlig virksomhet, opprinnelse og næringsdeklarasjon.

5.2 Betegnelse på matvaren, og eventuelt tilleggsbetegnelser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 9 nr. 1 og artikkel 17 samt vedlegg VI i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene har en betegnelse.

Alle matvarer skal ha en betegnelse. Denne skal gi forbrukerne et klart inntrykk av hvilken matvare de kjøper. Betegnelsen skal ikke villedde forbrukeren.

For noen matvarer er betegnelsen fastsatt i en forskrift, da er det denne som skal brukes. De fleste matvaregruppene har ikke en slik lovbestemt betegnelse. Da skal man bruke det navnet på matvaren som vanligvis brukes. Betegnelsen skal være vanlig kjent av forbrukerne og ikke kreve noen ytterligere forklaring.

Hvis det er en matvare som ikke er særlig godt kjent hos de fleste forbrukerne, må det brukes en beskrivende betegnelse. Varens betegnelse kan ikke erstattes med et navn som er beskyttet som registrert varemerke eller et fantasinavn.

Det er ikke et konkret krav i regelverket til plassering av betegnelsen, men obligatoriske næringsmiddelopplysninger skal plasseres på et iøynefallende sted, slik at de er godt synlige og lett leselige.

Eksempel på betegnelse er «kjeks» og «maissnacks».

5.3 Angivelse av ingrediensliste og fallende orden av ingredienser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 18 og vedlegg VII i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om ingredienslisten har en innledning eller overskrift som består av eller inneholder ordet «ingredienser», og om ingrediensene er oppgitt i fallende orden etter vekt.

Ferdigpakkede matvarer som inneholder flere ingredienser, skal være merket med ingrediensliste. Ingredienslisten skal ha en passende overskrift eller innledning som består av eller inneholder ordet «ingredienser». De enkelte ingrediensene skal angis i rekkefølge etter synkende vekt.

5.4 Mengdeangivelse av ingredienser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 22 og vedlegg VIII i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om ingredienser som oppgis i betegnelsen eller på bilder, er angitt med mengde.

Mengden av en ingrediens (f.eks. jordbær) eller en kategori av ingredienser (f.eks. frukt) skal angis dersom den kommer frem av betegnelsen (f.eks. snacks med jordbær, frukt-te). Mengdeangivelse kreves også hvis en ingrediens eller ingredienskategori fremheves i ord, bilder eller grafikk. For eksempel bilde eller tegning av en type korn, og uttrykk som "med havre".

Mengdeangivelse av en ingrediens kan også kreves hvis betegnelsen på matvaren vanligvis forbindes med ingrediensen. Eksempel på en slik betegnelse er grove kjeks, hvor grovt mel (sammalt mel, hele korn eller kli) er hovedingrediensene.

Mengden angis i prosent, som svarer til mengden av ingrediens(e) på tidspunkt for bruk. Mengden skal angis i næringsmidlets betegnelse, eller i umiddelbar nærhet av betegnelsen, eller i ingredienslisten i forbindelse med den aktuelle ingrediensen.

Det finnes noen unntak for krav til mengdeangivelse, se vedlegg VIII i matinformasjonsforordningen.

5.5 Allergenmerking

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 21 og vedlegg II i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om ingredienser som kan forårsake allergi eller intoleranse hos forbruker, er uthevet i ingredienslisten.

Allergener er en samlebetegnelse for ingredienser som kan forårsake allergi eller intoleranse hos forbruker. Allergener eller ingredienser som er produsert av allergene råvarer, skal utheves i ingredienslisten med en tydelig henvisning til allergenet.

I vedlegg II til matinformasjonsforordningen finnes en oversikt over hvilke allergener som skal merkes på denne måten. Dette er kornslag som inneholder gluten, skalldyr, egg, fisk, peanøtter, soyabønner, melk, nøtter, selleri, sennep, sesamfrø, svoveldioksid og sulfitter, lupin og bløtdyr.

Informasjon om allergener skal ikke gjentas andre steder på emballasjen enn i ingredienslisten, da forbruker skal kunne finne all relevant informasjon om ingrediensene der.

Angivelse av allergener er ikke nødvendig dersom næringsmidlets betegnelse klart viser til det aktuelle stoffet eller produktet. Virksomhetene skal sikre at merking med informasjon om allergener gir riktig informasjon til forbrukerne.

Enkelte matvarer merkes med «kan inneholde spor av» etterfulgt av en eller flere ingredienser som kan gi allergiske reaksjoner (allergener). Det er ingen krav i regelverket om at en slik advarselsmerking skal brukes, og det blir derfor sett på som en form for frivillig advarselsmerking. Hensikten med merkingen er å informere om at produktet kan inneholde allergener, selv om disse ikke inngår som en ingrediens.

Merkingen skal bare brukes dersom det er grunn for det, og bare etter at virksomheten har gjort en grundig vurdering av om denne typen merking er nødvendig. Virksomheten skal videre ha gjennomført tiltak for å hindre den utilsiktede forekomsten av allergener. Det kan være vanskelig for forbrukerne å vurdere den reelle risikoen ved å spise produkter som er merket med «kan inneholde spor av «allergen»». Dette blant annet fordi det ikke er gitt en grense for hva et spor er.

5.6 Nettoinnhold

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 23 og vedlegg IX i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene er merket med nettoinnhold.

Nettoinnhold beskriver hvor mye det er av produktet i pakken. Nettoinnholdet skal uttrykkes i liter, centiliter eller milliliter for flytende produkter, og kilogram eller gram for andre produkter.

5.7 Holdbarhetsdato

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 24 og vedlegg X i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene er merket med holdbarhetsdato.

Holdbarhetsdatoen angis slik:

a) Foran datoen angis følgende ord:

- «best før ...» dersom datoen angir dagen
- «best før utgangen av ...» i andre tilfeller

b) Angivelsene fastsatt i bokstav a) skal etterfølges av

- selve datoen, eller
- en henvisning til det stedet i merkingen der datoen er angitt

Disse angivelsene skal om nødvendig utfylles med en opplysning om oppbevaringsvilkårene som skal overholdes for å sikre den angitte holdbarheten.

c) Datoen skal bestå av en ukodet angivelse av dag, måned og eventuelt år, i nevnte rekkefølge.

Det er imidlertid for næringsmidler med en holdbarhet på:

- under 3 måneder tilstrekkelig å angi dag og måned
- mer enn 3 måneder, men ikke mer enn 18 måneder, tilstrekkelig å angi måned og år
- mer enn 18 måneder tilstrekkelig å angi året

5.8 Særlige vilkår for oppbevaring og/eller bruk

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 25 i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene er merket med særlige oppbevarings- og/eller bruksvilkår.

For å gjøre det mulig å bruke og oppbevare næringsmidlet på riktig måte, er det et krav om at bruksperiode og oppbevaringsvilkår skal stå på emballasjen hvis det er nødvendig.

Eksempel:

Oppbevares tørt, og ikke over normal romtemperatur.

5.9 Næringsdeklarasjon - presentasjon

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 34 i forordning (EU) nr. 1169/2011, jf. vedlegg XV.

Vi har sett om de obligatoriske næringsstoffene i næringsdeklarasjonen er angitt i riktig rekkefølge, og om deklarasjonen oppfyller kravene til ordlyd og oppsett.

De obligatoriske næringsstoffene skal angis i denne rekkefølgen: energiinnhold, mengde fett hvorav mettede fettsyrer, karbohydrater hvorav sukkerarter, protein og salt. En opplysning om at saltinnholdet utelukkende skyldes naturlig forekommende natrium kan eventuelt oppføres i umiddelbar nærhet av næringsdeklarasjonen.

Næringsdeklarasjonen angis pr. 100 g eller 100 ml. I tillegg kan den også angis pr. porsjon/forbruksenhet. Opplysningene skal stå i samme synsfelt, og angis i tabellform, alternativt på linje.

Det er frivillig å utvide næringsdeklarasjonen med ett eller flere av følgende næringsstoffer: enumettede og flerumettede fettsyrer, polyoler, stivelse, kostfiber, vitaminer og mineraler, som er oppført i vedlegg XIII del A nr. 1, og som forekommer i betydelig mengde som definert i vedlegg XIII del A nr. 2. Rekkefølgen i vedlegg XV må da følges.

På matvarer som er merket med næringsdeklarasjon, kan visse elementer frivillig gjentas i hovedsynsfeltet på pakningen. Det gjelder opplysninger om energi, eller energi, fett, mettede fettsyrer, sukkerarter og salt. Gjentar man flere opplysninger enn energi, må alle de nevnte fem elementene gjentas sammen. Gjentakelsene kan presenteres i et annet format enn som tabell eller på linje.

Det er for eksempel unntak fra å merke næringsdeklarasjon på emballasje eller beholdere med en største overflate på mindre enn 25 cm².

Se mer veiledning her: [Veiledning om matinformasjonsforskriftens krav til næringsdeklarasjon](#)

Forskrift om barnemat gir regler om merking spesielt for denne gruppen produkter. I produktgrupper hvor det er gitt krav om et bestemt innhold av vitaminer eller mineraler skal innholdet av disse angis med det gjennomsnittlige innholdet av de aktuelle vitaminene og mineralene.

Visse vitaminer og mineraler kan merkes som en prosentandel av referanseverdiene gitt i barnematforskriften, forutsatt at innholdet av de aktuelle vitaminene eller mineralene utgjør 15 % av referanseverdiene.

Dersom produktene er merket med ernærings- og helsepåstander, må krav i [forskrift om ernærings- og helsepåstander om næringsmidler](#) være oppfylt.

Ernærings- og helsepåstander er ikke vurdert i denne kampanjen.

5.10 God opplysningspraksis

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 7 i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om merkingen er egnet til å villede forbruker.

Matinformasjon skal ikke være villedende, særlig med hensyn til hva som kjennetegner næringsmidlet, for eksempel art, identitet, egenskaper, sammensetning, mengde og holdbarhet. I tillegg til merking på emballasjen, gjelder dette også for annen presentasjon, for eksempel reklame, nettsider, utseende og form på emballasjen.

Et eksempel på villedende merking, er at produkter som ikke er omfattet av forskrift om barnemat, er merket med anbefalt alder for bruk av produktet (aldersangivelse). Produktene framstår da som om de tilhører en bestemt produktkategori og skaper forventninger hos forbrukerne om at de oppfyller særskilte krav i næringsmiddelregelverket. Det kan gjelde både for ordinære næringsmidler og snacks/mellommåltider. Mattilsynet vurderer at forbrukere i stor grad bruker aldersangivelse som en parameter for å velge egnede produkter til barn i en gitt alder. Småbarnsforeldre kan bli ledet til å tro at produkter med aldersangivelse, f.eks. «fra 8 måneders alder», er særlig egnet til de minste barna, mens det egentlig bare er vanlig mat. Små barn (under 3 år) er en sårbar gruppe.

5.11 Bruksområde (gjelder produkter omfattet av forskrift om barnemat)

Forskrift om barnemat §§ 2 og 10.

Vi har sett om produktene er merket med alderstrinn.

Definisjoner: spedbarn: barn under 12 måneder, og småbarn: barn fra 1 inntil 3 år.

I merkingen av bearbeidet kornbasert barnemat og annen barnemat skal det opplyses om hvilket alderstrinn produktet kan brukes fra. Ved fastsettelse av dette alderstrinnet skal det tas hensyn til produktets sammensetning, konsistens og andre spesielle egenskaper. Anbefalt nedre aldersgrense kan ikke være lavere enn fire måneder.

På produkter som er merket med at de kan brukes fra fire måneders alder, kan det i tillegg opplyses om at produktet kan brukes fra dette alderstrinn, dersom ikke annet er anbefalt av uavhengig helsepersonell med ansvar for oppfølging av foresatte og barn.

5.12 Informasjon om tilberedning (gjelder produkter omfattet av forskrift om barnemat)

Forskrift om barnemat § 11.

Vi har sett om produkter er merket med informasjon om tilberedning der hvor det er nødvendig.

Når det er nødvendig skal det merkes med en anvisning om riktig tilberedning av produktet, samt viktigheten av å følge denne anvisningen.

5.13 Deklarasjon av næringsinnhold (gjelder produkter omfattet av forskrift om barnemat)

Forskrift om barnemat § 13.

Vi har sett om produktene er tilfredsstillende deklarerert.

1. Barnemat skal være merket med energiinnhold uttrykt i kilojoule (kJ) og kilokalorier (kcal), samt innholdet av protein, karbohydrat og fett, uttrykt i tall per 100 g eller 100 ml.
2. Kategorier av barnemat hvor det er gitt krav om et bestemt innhold av visse vitaminer og/eller mineraler (vedleggene 1 og 2), skal merkes med det gjennomsnittlige innhold av de vitaminer og/eller mineraler det er gitt krav om i den aktuelle produkttypen, uttrykt i tall per 100 g eller 100 ml.
3. Barnemat kan i tillegg merkes med innholdet av de næringsstoffene som er angitt i vedlegg 4, uttrykt i tall per 100 g eller 100 ml, når en slik deklarasjon ikke omfattes av punkt 2.
4. I tillegg til merkingen i punktene 1, 2 og 3, kan innholdet av de vitaminer og mineraler som er angitt i vedlegg 5 også oppgis som en prosentandel av de referanseverdier som er fastsatt i vedlegget.

For punktene 1, 2, og 3 skal innholdet oppgis per 100 g eller per 100 ml av produktet slik det omsettes og, når det er hensiktsmessig, per spesifisert mengde av det bruksklare produktet. Det samme gjelder punkt 4, i de tilfellene innholdet av de aktuelle vitaminer/mineraler utgjør minst 15% av referanseverdiene.

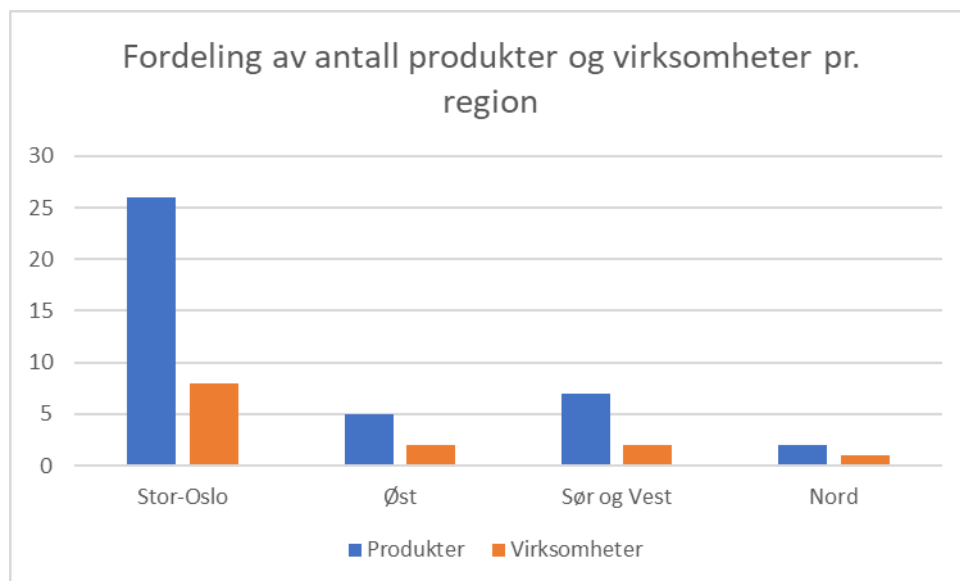
6 Gjennomføring og resultater

6.1 Gjennomføring

Merkesjekken 2021 ble gjennomført i fire av Mattilsynets fem regioner; region Stor-Oslo, region sør og vest, region øst og region nord. Tilsynene ble gjennomført i perioden 9. april - 15. juni.

Vi forholder oss til de som har ansvar for merkingen på produktene. I forkant fikk de brev med informasjon om kampanjen.

Som en hjelp for å sikre enhetlig tilsyn ble det laget felles tilsynsmateriell, og gjennomført opplæring for inspektørene.

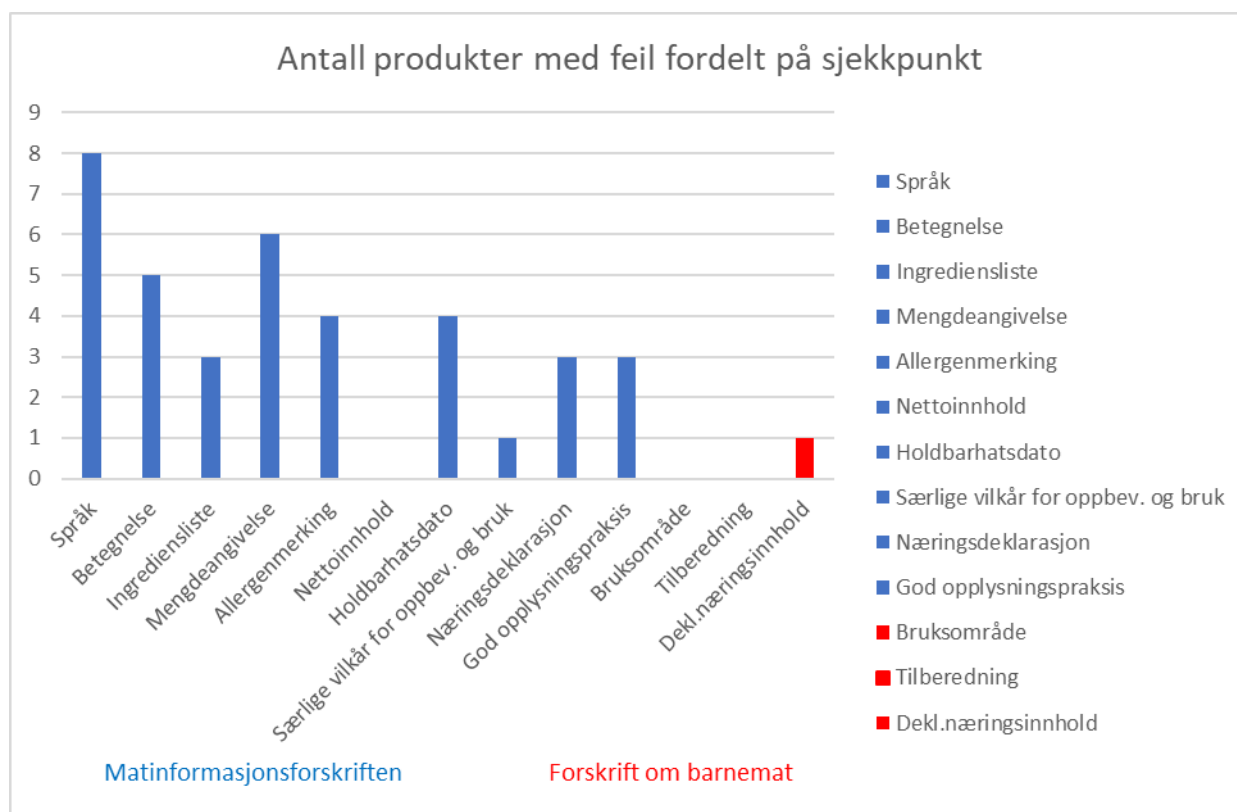
Figur 1: Viser fordelingen av hvor mange produkter som er vurdert, og antall virksomheter i hver region.

Merking er vurdert for flest produkter i region Stor-Oslo, fordi de fleste importører og hovedkontor med merkeansvar hører til i denne regionen. Når kampanjens føring var 1-4 produkter pr. virksomhet, gir dette utslag i antall produkter vurdert i de forskjellige regionene.

6.2 Resultater

Vi har vurdert 40 produkter fra 13 virksomheter, etter krav i matinformasjonsforskriften. I tillegg ble 21 av de 40 produktene også kontrollert etter tre krav i forskrift om barnemat.

- Vi fant ingen merkefeil for 19 av produktene.
- Vi fant ingen merkefeil på sjekkpunktet *nettoinnhold* etter matinformasjonsforskriften.
- Av de produktene som også ble kontrollert etter krav i forskrift om barnemat, var det ett produkt som hadde merkefeil, og det var på sjekkpunktet *deklarasjon av næringsinnhold*.

Figur 2: Diagram som viser antall produkter med feil pr. sjekkpunkt.

Feil på sjekkpunkter etter matinformasjonsforskriften

Sjekkpunktet *språk* skiller seg ut med flest feil. Feilene her var at en eller flere av de obligatoriske næringsmiddelopplysningene ikke var oversatt til norsk.

Feilene på sjekkpunktet *betegnelse*, var at betegnelsen ikke var beskrivende nok med tanke på innhold og sammensetning. Ett eksempel er at det var brukt betegnelsen «havregrøt» på et produkt med hovedinnhold av eple. Et annet eksempel er at en sviskepurè hadde betegnelsen «prunes», og en babygrøt manglet beskrivelse av hvilken type grøt det var. Et produkt hadde også forskjellig betegnelse på emballasjen og i produktdatablad.

Feilene på sjekkpunktet *Ingrediensliste*, var at opplysninger fra produktdatablad og/eller emballasje, ikke var gjengitt korrekt på etikett.

Feilene på sjekkpunktet *mengdeangivelse*, var at ingredienser (for eksempel grønnsaker) det er bilde av på etiketten eller som er nevnt i betegnelsen, ikke er angitt med mengde. Det var også en uoverensstemmelse på mengden av enkelte ingredienser mellom etikett og datablad/emballasje.

Feilene på sjekkpunktet *allergenmerking*, var at noen allergener som for eksempel spelt og glutenfri havre, ikke var framhevet visuelt. Ett produkt måtte fjerne tilleggsinformasjonen «inneholder gluten og melk» som var gjentatt etter ingredienslisten. På et annet produkt var «gluten» framhevet i stedet for «hvetemel».

Feilene på sjekkpunktet *holdbarhet*, var at holdbarhetsdatoen var angitt som «best før» i stedet for «best før utgangen av». En annen feil var bruk av forkortelsen bf. i stedet for «best før».

Feilene på sjekkpunktet *næringsdeklarasjon*, var at det ikke var brukt riktig ordlyd på næringsstoffene, det var skrevet «fiber» i stedet for «kostfiber», «hvorav mettet» i stedet for «hvorav mettede fettsyrer» og «hvorav sukker» i stedet for «hvorav sukkerarter». En annen feil

var at salt ikke var deklart. Det var også en feil i gjengivelse av næringsverdier fra datablad/emballasje over til etikett.

Feilen på sjekkpunktet *vilkår for oppbevaring og bruk*, var at disse opplysningene var feil angitt fra datablad/emballasje over til etikett.

Feilene på sjekkpunktet *god opplysningspraksis*, var at tekststørrelse og farge gjorde informasjonen på etiketten vanskelig å lese. En annen feil var at produktene var merket med «naturlig» og «naturlig produkt», selv om produktene var prosessert.

Feil på sjekkpunkter etter forskrift om barnemat

Den eneste feilen vi fant etter forskrift om barnemat, var på *deklarasjon av næringsinnhold*. Her var ikke næringsinnholdet deklart pr. 100 gram.

7 Vurdering

Målet med matinformasjon er at den skal være klar og tydelig, slik at forbrukerne får den informasjonen de trenger, og dermed ikke blir villedet eller lurt til å kjøpe noe som fremstår som noe annet enn det er. Riktig merking på mat til barn har betydning for de foresatte. Hvis merkingen er mangelfull eller feil, har de ikke mulighet til å ta gode og riktige valg.

Kampanjen i 2021 var en videreføring av merkesjekken 2020, hvor Mattilsynet gjennomførte et begrenset tilsyn med vanlig mat til barn. Den gang ble 13 produkter fra seks virksomheter vurdert. Vi valgte produkter som ikke var omfattet av forskrift om barnemat. Vi fant feil i merkingen på 9 produkter. Det ble ikke funnet feil på sjekkpunktene *betegnelse*, *mengdeangivelse*, *nettoinnhold*, *holdbarhetsdato*, og *vilkår for oppbevaring og bruk*.

Vi ønsket i 2021 å utvide antallet produkter og omfanget, for å få et bredere bilde av maten i butikkenes barnemathyller.

Resultatene fra merkesjekkene er ikke direkte sammenlignbare. Det er kun fire av virksomhetene som har vært med begge år, og som beskrevet over var forskrift om barnemat ikke en del av omfanget for tilsynet i 2020. Kampanjen i 2021 avdekket merkefeil på ca. halvparten av produktene. Sjekkpunktet *nettoinnhold* var det eneste sjekkpunktet fra matinformasjonsforskriften hvor det ikke ble funnet merkefeil.

Samlede resultater er ikke egnet til å si noe om total status på merking på mat til små barn. Antall merkevurderte produkter er en forholdsvis liten del av alle tilgjengelige produkter på markedet. Det er også produktkategorier som vi ikke har sett på, som morsmelkerstatninger/tilskuddsblandinger, brød- og brødvare, melk- og melkeprodukter inkludert spiseis, og lokalmat. Vi har heller ikke sett på alle krav i regelverkene. Ernærings- og helsepåstander var ikke en del av omfanget, heller ikke om produktene oppfylte kravene til sammensetning med tanke på innholdet av næringsstoffer.

Likevel gir rapporten en oppsummering av resultatene i konkrete funn. Funnene gir grunnlag for at næringen selv kan sjekke om dette er avvik som også er gjeldene for andre barnematsprodukter. Mattilsynet kan vurdere å utvide tilsynsomfanget ved eventuelt senere kampanjer slik at et større omfang blir omfattet av tilsynet eller gjennomføre en stikkprøvekontroll for å følge opp om næringen har rettet opp manglene på også andre barnematsprodukter.

7.1 Vurdering av resultater

Noen produkter som opprinnelig ikke er merket med norsk tekst, blir påført en etikett på emballasjen med de obligatoriske næringsmiddelopplysningene. Flere av feilene skyldtes feil

gjengivelse av opplysninger i produktdatablad og eventuelt på emballasje, over på denne etiketten. Dette gjelder for eksempel sjekkpunktet *ingrediensliste*, *mengdeangivelse*, *næringsdeklarasjon*, og *vilkår for oppbevaring og bruk*. Slike feil gjør at foresatte ikke får den informasjonen de har krav på.

Sjekkpunktet *språk* skiller seg ut med flest feil. At obligatoriske næringsmiddelopplysninger ikke er oversatt til norsk, er også feil som virksomhetene bør oppdage før produktene omsettes i Norge. Feil på språk kan føre til at enkelte foresatte kan få problemer med å ta riktige valg.

Sjekkpunktet *mengdeangivelse* hadde nest flest feil. Regelverket her er klart; ingredienser som for eksempel grønnsaker skal angis med mengde, hvis det er bilde av dem på emballasjen, eller hvis de nevnes i betegnelsen. Slike feil gjør at foresatte ikke får informasjon de har krav på og kan ikke sammenligne ulike produkter i samme produktkategori.

Sjekkpunktet *betegnelse* er også blant sjekkpunktene med flest feil. Her er ikke regelverket like klart, og det er større rom for tolkning. Feil i betegnelsen kan villedde foresatte med tanke på hvilket produkt de kjøper.

De fleste feilene har ikke vært av en slik art at de kunne ha medført helsefare. Unntaket er feilene på sjekkpunktet *allergener*. Det er svært viktig at foreldrene til barn med allergier og intoleranser raskt får en oversikt over allergene ingredienser ved å se på ingredienslisten. Regelverket er klart på at allergene ingredienser skal fremheves visuelt i ingredienslisten. Feilene med allergener ble raskt rettet av virksomhetene.

Alle feilene som er funnet er på krav i matinformasjonsforskriften, med unntak av ett. Det tyder på de valgte sjekkpunktene i forskrift om barnemat er godt forståelig for virksomhetene.

8 Anbefalinger fra Helsediretoratet

Helsedirektoratet anbefaler at spedbarn ikke gis søt og fet mat, som kaker, kjeks, is, snacks og søt drikke, og at inntaket begrenses også etter ett års alder. Frisk frukt og grønnsaker bør velges som snacks fremfor industrifremstilte produkter.

Det anbefales å velge matvarer med et høyt innhold av næringsstoffer som barnet trenger. Dette innebærer for eksempel å velge grove kornprodukter (kornprodukter med høy andel av sammalt mel) og mat med et lavt innhold av fett og sukker. Mye fett og sukker kan føre til at barnet spiser seg mett på mat som ikke inneholder tilstrekkelige mengder jern og andre viktige næringsstoffer.

Det anbefales å unngå tilsatt sukker til spedbarn. Sukker er den viktigste årsaken til tannrøte (karies), og et høyt inntak av sukker kan bidra til overvekt.

Det anbefales at salt og saltet mat unngås det første året. Barnets nyrer er ikke ferdigutviklet, og barnet kan derfor ikke regulere saltbalansen godt nok. Tilgjengelig forskning viser for øvrig at et lavt inntak av salt tidlig i livet settes i sammenheng med lavere blodtrykk i voksen alder. Dette er en annen grunn til at mat med lite salt anbefales til barn. Lite salt i barnematen vil kunne forebygge at barnet senere foretrekker salt mat.

Helsedirektoratet støtter WHA 69.9 og tilhørende guidance-dokument, der anbefaling nr. 3 omhandler produkter som markedsføres som egnet til barn under tre år:

Recommendation 3. Foods for infants and young children that are not products that function as breast-milk substitutes should be promoted only if they meet all the relevant national, regional and global standards for composition, safety, quality and nutrient levels and are in line with national dietary guidelines. Nutrient profile models should be developed and utilized to guide decisions on which foods are inappropriate for promotion. Relevant Codex standards and guidelines should be updated and additional guidelines developed in line with WHO's guidance to ensure that products are appropriate for infants and young children, with a particular focus on avoiding the addition of free sugars and salt.

Produktene som inngår i denne rapporten, er ikke i tråd med nasjonale eller globale anbefalinger for kosthold eller inntak av næringsstoffer for spedbarn og småbarn.

Referanser:

- Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring
- Mat og måltider for spedbarn

World Health Organization. Maternal, infant and young child nutrition. Guidance on ending the inappropriate promotion of foods for infants and young children. Report by the Secretariat. Sixty-ninth World Health Assembly. A69/7 Add.1. Provisional agenda item 12.113 May 2016.

9 Konklusjon

I kampanjen så vi på mat til små barn. Små barn er en sårbar gruppe, og riktig merking på mat til små barn har betydning for tilstrekkelig informasjon til de foresatte. Hvis merkingen er mangelfull eller feil, har de ikke mulighet til å ta gode og riktige valg.

I kampanjen så vi på mat til små barn er enten mat som er spesielt produsert med tanke på å dekke de ernæringsmessige behovene til friske sped- og småbarn under 3 år, eller vanlig mat med barnevennlig emballasje og som markedsføres mot barn.

Merkesjekk 2021 er en videreføring av merkesjekk 2020, hvor Mattilsynet gjennomførte et begrenset tilsyn med vanlig mat til barn. Vi ønsket i 2021 å utvide antall produkter og omfanget, for å få et bredere bilde av maten i butikkenes barnemathyller.

Alle 40 produkter i årets kampanje (fra 13 virksomheter) er vurdert etter ti krav i matinformasjonsforskriften. I tillegg har barnemat (middager, desserter og grøtpulver) blitt vurdert etter tre krav i forskrift om barnemat. Vi fant merkefeil på 21 produkter. I 2020 ble 13 produkter fra seks virksomheter vurdert. Vi valgte kun produkter som var omfattet av matinformasjonsforskriften. I 2020 fant vi feil i merkingen på ni produkter.

Resultatene fra merkesjekkene er ikke direkte sammenlignbare. Forskrift om barnemat var ikke en del av omfanget i 2020. Det er også bare fire av virksomhetene som har vært med begge år.

Samlede resultater er ikke egnet til å si noe om total status på merking på mat til små barn. Antall merkevurderte produkter er en forholdsvis liten del av alle tilgjengelige produkter på markedet, og vi har ikke vurdert merkingen i alle produktkategorier. Vi har heller ikke sett på alle krav i regelverkene. For å få et enda bredere bilde av matinformasjon som gis på mat til små barn, kan Mattilsynet vurdere å utvide omfanget ved eventuelt senere merkesjekker, eller gjennomføre stikkprøvekontroll for å følge opp om næringen har rettet opp manglene.

Etter kampanjen i 2020, oppfordret Mattilsynet virksomhetene til å gjøre en innsats for å øke kunnskapsnivået om merking. Funnene i rapporten gir grunnlag for at næringen selv kan sjekke om dette er avvik som også er gjeldene for andre barnematsprodukter. Det er deres ansvar å sette seg inn i, og følge, relevant regelverk. Målet med matinformasjon er at den skal være så klar og tydelig slik at forbrukerne får den informasjonen de trenger, og dermed ikke blir villedet eller lurt til å kjøpe noe som fremstår som noe annet enn det er. Vi gjentar oppfordringen til virksomhetene fra i fjor, om å øke kompetansen om merking.

Vedlegg 1 Oversikt over virksomheter og produkter

Nr.	Mattilsynets region	Navn på virksomhet	Navn på produkt	Feil
1	Stor-Oslo	Coop Norge SA	Ånglamark økologisk havrebar m/ eple og jordbær	
2	Stor-Oslo	Coop Norge SA	Ånglamark økologisk havregrøt m/ eple og kanel	x
3	Stor-Oslo	Coop Norge SA	Ånglamark økologisk fullkornsgrøt m/ banan og bringebær	x
4	Stor-Oslo	Coop Norge SA	Ånglamark økol. "klemmis" smoothie pure m/ pære, kiwi og banan	
5	Stor-Oslo	Nestlé Norge AS	Nestlé min fullkornsgrøt m/ jordbær og banan	
6	Stor-Oslo	Nestlé Norge AS	Nestlé naturnes fullkornslasagne	x
7	Stor-Oslo	Nestlé Norge AS	Nestlé Junior fruktstang m/ havre, solbær og blåbær	
8	Stor-Oslo	Nestlé Norge AS	Nestlé min frukt m/ eple, pære, bringebær og blåbær	
9	Stor-Oslo	Semper AS	Semper grøt med grønnsaker, m/ gulrot og broccoli	
10	Stor-Oslo	Semper AS	Semper tropisk smoothie m/ eple og mango	
11	Stor-Oslo	Semper AS	Semper kjøttkaker i brun saus	x
12	Stor-Oslo	Semper AS	Semper spaghetti bolognese	x
13	Stor-Oslo	Rema 1000 Norge AS	Lev vel økologisk middag ris og kylling med karri	
14	Stor-Oslo	Rema 1000 Norge AS	Lev Vel økologisk smoothie med jordbær og bjørnebær	
15	Stor-Oslo	Rema 1000 Norge AS	Lev Vel økologisk smoothie med søtpotet og blåbær	
16	Stor-Oslo	Rema 1000 Norge AS	Lev Vel økologisk fruktgrøt med quinoa og havre	
17	Stor-Oslo	MTK Norge AS	Mini-Mi skumpinner, mais og hirse	x
18	Stor-Oslo	MTK Norge AS	Mini-Mi skumpinner, plomme, eple og gresskar	x
19	Stor-Oslo	Unil AS	Lillego yoghurt og grøt, m/ mango eple og pasjonsfrukt	
20	Stor-Oslo	Unil AS	Lillego smootie m/ banan og jordbær	
21	Stor-Oslo	Arvid Nordquist Norge AS	Hipp organic Mild havregrøt	
22	Stor-Oslo	Arvid Nordquist Norge AS	Hipp organik pure av eple mango og fersken	
23	Stor-Oslo	Arvid Nordquist Norge AS	Hipp fiskegryte med pasta og grønnsaker	x
24	Stor-Oslo	Arvid Nordquist Norge AS	Hipp organic Ris med grønnsaker og kylling	x
25	Stor-Oslo	Jensen & Co AS	Ella`s kitchen prunes	x
26	Stor-Oslo	Jensen & Co AS	Enago mjølkfri havregrøt (nutral)	x
27	Sør og Vest	Exim Line AS	Cicibebe, Eti Cicibebe kjeks	x
28	Sør og Vest	Exim Line AS	Lino Čokolino, korngrøt, kornflak med sjokoladesmak og vitaminer	x
29	Sør og Vest	Exim Line AS	Bobovita Lunsj til babyer. Grønnsaker med svinekjøtt og dumplings	x
30	Sør og Vest	Exim Line AS	Gerber DoReMi Tomatoe Soup med rice	x
31	Sør og Vest	Goodlife Norge AS	Clearspring, organic fruit purée, 100% fruit on the go, apple & mango	
32	Sør og Vest	Goodlife Norge AS	Clearspring, organic fruit purée, apple & blueberry	
33	Sør og Vest	Goodlife Norge AS	Bauckhof, Eple & bananmos	x
34	Øst	Vitalkost AS	Holle veggie bunny m/ gulrot søtpotet og erter	
35	Øst	Vitalkost AS	Holle økologisk speltgrøt	
36	Øst	Vitalkost AS	Holle baby speltkjeks	x
37	Øst	GroGro AS	GroGro Pink porridge økologisk kaldpresset babygrøt	x
38	Øst	GroGro AS	GroGro Sweety potatoes økologisk kaldpresset babypure	x
39	Nord	Alex & Phil AB	Vår ekologiska LAX & QUINOA Måltid	x
40	Nord	Alex & Phil AB	Vår KYCKLING & ÄPPLE/ÆBLE/EPLÉ Måltid	x